

EVSİZLİKLE MÜCADELEDE YEREL YÖNETİMLER

Sami KALAYCI¹

Öz

Evsizlik, bireyleri yaşam hakkından mahrum bırakan ve toplumun genel refahını tehdit eden önemli bir sosyal meseledir. İnsanlık onurunu zedeleyen bu durum, bireylerin sokak, park, otobüs durağı gibi güvensiz alanlarda yaşamak zorunda kalmasına yol açmaktadır. Dolayısıyla çalışmada, evsizlikle mücadelede yerel yönetimlerin rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan literatür taramasında barınma, danışmanlık, konut, istihdam ve işbirliği olmak üzere beş temel politika alanları belirlenmiştir. Belirlenen bu temel politikalar kapsamında nitel yöntemlerden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılarak veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, yerel yönetimlerin evsizlikle mücadelede mevzuat güncellemelerine, nitelikli insan kaynağına, mali kaynak artırımına ve kurumsal işbirliklerinin güçlendirilmesine ihtiyaç duyduğunu göstermektedir. Çalışma sonucunda, evsizliğe yönelik politika geliştirmede yerel yönetimlerin daha etkin, kapsayıcı ve sürdürülebilir politikalar üretmeleri gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Evsizlik, Evsizler, Yerel Yönetimler, Sosyal Hizmet.

JEL Sınıflandırması: I31, I38, I39

LOCAL GOVERNMENTS IN THE FIGHT AGAINST HOMELESSNESS

Abstract

Homelessness is a significant social issue that deprives individuals of their right to life and threatens the general welfare of society. This situation, which undermines human dignity, causes individuals to have to live in unsafe areas such as streets, parks and bus stops. Therefore, the study aims to examine the role of local governments in combating homelessness. In the literature review, five main policy areas were identified: shelter, counseling, housing, employment and cooperation. Within the scope of these basic policies, data were collected and analyzed using document analysis method, which is one of the qualitative methods. The findings show that local governments need legislative updates, qualified human resources, increased financial resources and strengthened institutional cooperation in the fight against homelessness. As a result of the study, it has emerged that local governments need to produce more effective, inclusive and sustainable policies to address homelessness.

Keywords: Homelessness, Homeless, Local Governments, Social Work.

JEL Classification: I31, I38, I39

¹ Doç.Dr., Aksaray Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü, samiklyc@gmail.com, ORCID: 0000-0002-0981-9595

1. Giriş

Temel insan haklarından yoksun kalma biçimlerinden biri olan evsizlik, günümüz modern toplumlarının karşı karşıya kaldığı en ciddi insani sorunlardan biridir. Maslow'un ihtiyaçlar hiyerarşisinin ilk basamağında yer alan barınma, beslenme ve korunma gibi temel fizyolojik ihtiyaçların (Şengöz, 2022) karşılanmaması durumunu ifade eden evsizlik, yalnızca bireyin kendisini değil, aynı zamanda yakın çevresini ve toplumu da çok boyutlu şekilde olumsuz etkilemektedir. Evsiz bireyler başta korunma zafiyeti olmak üzere, sağlık, sosyal bütünleşme, ekonomik yeterlilik ve kültürel katılım gibi birçok alanda derin ve kalıcı sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır.

Evsiz bireylerin yaşadığı başlıca sorunlar arasında madde bağımlılığı, sosyal dışlanma, sağlıksız beslenme, güvenlik eksikliği, işsizlik, yoksulluk vb. riskler yer almaktadır (Akyıldız, 2022: 1504). Evsizlik durumunda akut sağlık problemleri sıklıkla öne çıkmakta; ateş, astım, enfeksiyonlar, yetersiz beslenme, vücut geriliği, fiziksel yaralanmalar ve şiddet olayları gibi birçok riskle başa çıkmak gerekmektedir. Ayrıca, güvenli çevre eksikliği, hava kirliliği, yetersiz giyim, donma, cilt yaraları, ölüm gibi temel sağlık tehditleri de bu bireylerin yaşam koşullarını daha da ağırlaştırmaktadır. Bu sorunlar, bireylerde kısa sürede kronik rahatsızlıkların yanı sıra ruhsal ve psikiyatrik hastalıklara yakalanma riskini de artırmaktadır (Morris and Gordon, 2006: 839-841).

Küresel ölçekte de dikkat çeken bu sorun, 2020 yılında Birleşmiş Milletler Sosyal Kalkınma Komisyonu tarafından evsizlik üzerine alınan ilk tarihi karar ile uluslararası kamuoyunun gündemine taşınmıştır. Birleşmiş Milletler (BM) verilerine göre dünya genelinde yaklaşık 1,6 milyar insan yetersiz konut koşullarında yaşamaktadır ve her yıl yaklaşık 15 milyon kişi barındığı yeri terk etmek zorunda kalmaktadır (Bakım ve Piyal, 2023: 47).

Evsizlik, yalnızca bireyin yaşamsal haklarını tehdit eden bir durum değil, aynı zamanda toplumun genel sağlık, güvenlik ve sosyal uyum mekanizmalarını da etkileyen yapısal bir sorundur. Bu bağlamda, toplumlar kendi ekonomik kaynakları, yönetsel yapıları ve sosyal hizmet kapasiteleri doğrultusunda evsizlikle mücadele politikaları geliştirmektedir. Söz konusu politikalarda merkezi yönetimin yanı sıra, yerel yönetimler de hem hizmet sunumu hem de saha bilgisine dayalı politika üretimi bakımından önemli bir rol üstlenmektedir. Bu çerçevede, yerel yönetimler birçok alanda olduğu gibi evsizlikle mücadele konusunda da bir yandan merkezi yönetimin kurumsal birikimi ve uygulama tecrübelerinden yararlanmakta; diğer yandan ise farklı coğrafyalarda uygulanmış politika örneklerini kendi yerel koşullarına uyarlayarak politika transferi mekanizmalarına başvurmaktadır (Kocaoğlu ve Gezici 2019). Ancak Türkiye'de yerel yönetimlerin evsizlikle mücadeleye yönelik hizmet ve politika düzeyinin hâlen sınırlı olduğu görülmektedir. Bu durum, söz konusu alanın sosyal hizmetler bağlamında geliştirilmesi gereken öncelikli bir mesele olarak ele alınmasını zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'de yerel yönetimlerin evsizlikle mücadelede üstlenebileceği rolleri ve geliştirdiği mevcut politika pratiklerini analiz etmeyi amaçlamakta; literatürdeki kuramsal eksiklikleri gidermeye ve uygulamaya dönük yapıcı öneriler sunmaya çalışmaktadır.

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden biri olan doküman inceleme yöntemi tercih edilmiş; evsizlikle mücadele politikaları barınma, danışmanlık, konut, istihdam ve iş birliği olmak üzere beş ana tema etrafında değerlendirilmiştir. Çalışmanın ilk bölümünde kavramsal çerçeve oluşturularak evsizlik olgusu çok boyutlu bir yaklaşımla ele alınmakta, devamında yerel yönetimlerin bu alandaki konumu tartışılmaktadır. Takip eden bölümlerde yöntemsel çerçeve belirtilerek; elde edilen bulgular sistematik biçimde değerlendirilerek, ilgili paydaşların dikkatine sunulmaktadır. Bu çalışmayla, Türkiye'de yerel yönetimlerin evsizlikle mücadeledeki rollerine odaklanarak, hem mevcut politika boşluklarının görünür kılınması hem de yerel düzeyde daha etkili ve sürdürülebilir sosyal hizmet stratejilerinin geliştirilmesine katkı sağlanması amaçlanmıştır.

2. Kavramsal Boyut

Evsizliğin tanımı kavramsal çerçevede farklı yönlerden ele alınarak tür ve nedenlere ayrılmaktadır. Ancak ülke ve bölgelerin sosyal, ekonomik, kültürel, tarihi, siyasi, coğrafi şartlar gibi

çeşitli farklı faktörlerden kaynaklı evsizlik kavramının tanımı ile teorik çerçevesi halen gelişim aşamasındadır.

2.1. Evsizlik

Kavramsal bağlamda evsiz, evi olmayan bireyi ifade etmektedir. Evsizlik ise kelime anlamı itibarıyla Türk Dili Kurumu (2024)'na göre evsiz olma durumudur. Ev ve toplu konutların dışında cadde ve sokaklarda, metro ve otobüs duraklarında, park ve bahçelerde, cami, mescit gibi ibadet edilen mekanlar ile avlularda ve terk edilmiş mekanlarda, konut dışında tasarlanmış yerlerde veya terk edilmiş mekân ve barınaklarda yaşamını sürdürmeye çalışan bireylere evsiz insanlar denilmektedir (Sipahi ve Arslan, 2021).

Birleşmiş Milletler (BM)'e göre evsizlik "sokaklarda yaşayan kişiler, açık alanlarda, barakalar veya arabalarda; geçici acil barınma yerlerinde, kadın sığınma evlerinde, kamplarda veya ülke içinde yerinden edilmiş kişilere, mültecilere veya göçmenlere sağlanan diğer geçici konaklama yerlerinde yaşayan kişiler ve gayri resmi yerleşim yerlerinde yaşayanlar gibi son derece yetersiz ve güvencesiz konutlarda yaşayanlar" şeklinde tanımlamıştır (United Nations, 2024). Bu bağlamda evsizliğin temel nitelikleri arasında bir zorunluluğa bağlı, yetersiz ve güvenceden yoksun, belirsiz süreli ve geçici barınma amaçlı bir kalma biçimi şeklinde ortaya çıkmaktadır.

Levinson and Ross (2007: 130-131)'a göre evsizlik bir kişinin belirlenen geçici bir evde ya da park, bahçe, metro, terminal gibi uyumak için tasarlanmayan bir yerde en az bir gecesini geçirmesidir. Bu bakımdan evsiz insanlar güvenceden yoksun, çatısı olmayan ve yaşamak için konut ve barınma özellikleri taşımayan alanlarda yaşamlarını sürdürmeye geçirmeye çalışan bireylerdir (Ravenhill, 2008: 13). Dolayısıyla evsizler yaşama amaçlı bir yerde düzenli şekilde kalmak yerine zorunlu ve uzun süreli olmayan geçici süreli herhangi bir yerde barınan bireylerdir.

2009 yılında İsviçre'de düzenlenen BM Avrupa Ekonomik Komisyonu Avrupa İstatistikçileri Konferansı'nda evsiz kişiler ile gruplar iki ana kategoriye ayrılmıştır. Bu kategorilerden ilki birincil evsizlik kategorisidir. Bu kategori içinde yer alan evsizler "sokakta ya da terk edilmiş meskûn mahallerde insana yaraşır bir yaşam alanı olmadan yaşayan bireyler" olarak tanımlanmıştır. İkincisi ise ikincil evsizlik kategorisidir. İkincil evsizlik kategorisindeki evsiz bireylerde "evsizler için düzenlenen geçici konaklama yerleri olarak düzenlenmiş sığınma evleri" gibi mekânlarda kalan bu yerlerde sıklıkla hareket halinde olan ve sabit ikamet yeri olmayan evsiz bireylerdir (BM Avrupa Ekonomik Komisyonu, 2009: 3). Dolayısıyla evsiz bireyler birincil evsizlik kategorisine göre çatısı ve evi olmayan bireylerken ikincil evsizlik kategorisine göre ise sabit bir ikametgâhı olmayan ve sık sık konaklama yerleri arasında geçişler yapan bireylerdir.

Evsizler farklı şekillerde kendi içinde sınıflandırılmıştır. Genel olarak evsizliğin sınıflandırılması yapılırken yaşa, cinsiyete, fiziki dış görünümüne, bölgesel hareketliliğe, coğrafyaya, ailedeki üye sayısına, zamana, niteliksel duruma göre evsizlik türleri kategorize edilmiştir (Lee, Tyler and Wright, 2010: 510). Elkins ve arkadaşları (2023: 6) da evsizliği kronik, epizodik ve geçişli olmak üzere üç tür tipolojide ele alan bir değerlendirmede bulunmuştur. Bu bağlamda evsizlik türleri farklı açılardan çeşitlerine ayrılmasında evsizliğe yol açan faktörler ile zamansal olarak deneyimlenen süre kapsamında temel alınmıştır. Nitekim böyle bir tespit ve ölçüm yönteminin ortaya çıkması evsizlik sorununun hem kavramsal çerçevesinin hem de türlerinin belirlenmesinde farklı şekillerin doğmasına neden olmuş ve küresel ölçekli bir tanımlamadan uzak kalmıştır.

Evsizleri, Ziefert and Brown (1991: 216) üç ana türde incelemiştir. Bunlardan ilki kronik evsizlerdir. Kronik evsizler içlerine kapanık, toplumdan uzaklaşmış ve terk edilmiş mekânlarda yaşayan çoğunluğu akıl hastası bireylerdir. Sosyal yardım veya özel bir desteği olmayan bu tür evsizler oldukça sınırlı sayıda insanla iletişim kurarken destekleyici ve bağlayıcı yöndeki beşeri ilişkileri kendi gibi sokaklarda yaşayan birkaç insanla sınırlı kalmıştır. İkinci türdeki evsizler ise geçici evsizlerdir. Geçici evsizler aileleri olan ve onlarla zaman zaman iletişime geçen, yardım ve destek gören evsizlerdir. Bu türdeki evsizler aileleri, yakın çevreleri veya kurum ve kuruluşlardan destek gördüklerinde bu durumların kurtulma olanakları bulunmaktadır. Üçüncü evsiz türü ise marjinal

evsizlerdir. Madde bağımlısı, akıl hastalığı gibi çeşitli sağlık sorunları olan bu tür evsizler destek ve yardımları kendileri gibi olan diğer evsiz ve sokaklarda yaşayan bireylerdir. Marjinal evsizler ekonomik nedenlere bağlı çok kez evsiz ve güvencesiz durumlara düşmüş bireylerdir (Akyıldız ve Güngör, 2021: 471-490).

Evsiz olmanın çeşitli nedenler vardır. Bunlar arasında ekonomik yetersizlikler, işsizlik, yoksulluk, afetler, saygı, sevgi, iletişim kopukluğu gibi ailevi sorunlar, zihinsel ve ruhsal hastalıklar, yoksulluk, bağımlılık, yoksunluk, olumsuz deneyim ve tecrübeler, koruyucu, önleyici ve destekleyici hizmetlerde eksiklikler, ucuz konut sorunu, gibi nedenlere bağlı birey ve aileler evsiz kalmaktadır (Scholes, 2020; Akyıldız, 2017: 70-71). Bu bağlamda nedenleri yönünden evsizlik sorunu genel olarak sağlık, sosyal ve ekonomik yönlerden üç temel ögeye ayrılabilir.

2.2. Yerel Yönetimler

Yerel yönetimler “yerel halkın müşterek ihtiyaçlarını karşılama amacıyla kurulan, karar organlarının seçikle halk tarafından doğrudan seçilen ve merkezî yönetimin hiyerarşik yapısı dışındaki demokratik ve özerk yönetim birimleridir” (Eryılmaz, 2017: 167-169). Dolayısıyla yerel yönetimler, “toplumların ortak ve yerel nitelikli gereksinimlerini karşılamak amacıyla bir hukuk düzeni içerisinde yerel halk tarafından belirlenmiş anayasal kuruluşlardır” (Nadaroğlu, 2001: 3). Bu bağlamda yerel yönetimler kurulduğu yerde halkın beklenti ve sorunlara yönelik hizmet üreten ve çözüm getiren kurumlardır. Günümüzde bu kurumlar belediyeler, il özel idareleri ve köyler şeklinde üç şekilde kurulmuştur.

5302 sayılı yasa ile düzenlenen ve yerel yönetim türlerinden birisi olan il özel idareleri, 1982 Anayasası’nın 127. maddesinde belirtilmiştir. Tarihi geçmiş Osmanlı Devleti’ne dayanan il özel idareleri 1864 yılında çıkarılan Vilayet Nizamnamesi ile kurularak kentlerin yönetimi genel ve özel şeklinde iki idari yapıya bölünmüştür. Daha sonra 1913 yılında çıkarılan İdare-i Umumiye-i Vilayet Kanun-u Muvakkati ile de bu idarenin görev ve sorumlulukları ile organları düzenlenmiştir. Yapılan bu düzenlemeyle “il özel idarelerine hastane, düşkünler evi, çocuk yuvası, tımarhane, vakıf gibi yardım ve destek amaçlı hizmet kuruluşlarını kurma görevi verilmiştir” (Keleş, 2006: 139; Ertaş, 2016: 98). Dolayısıyla Osmanlı Dönemi’nden itibaren “il özel idarelerine toplumdaki birlik ve bütünlüğü sağlama, toplumsal dayanışmayı artırma ve dezavantajlı bireyleri destekleme amaçlı sosyal hizmetler konusunda sorumluluklar yüklenmiştir” (Kalaycı, 2020: 135).

Yerel yönetim türlerinden ikinci ise belediyelerdir. Osmanlı Devleti döneminde Tanzimat’la birlikte görülen belediyeler Cumhuriyetin kurulmasından sonra da varlığını korumuş ve günümüze kadar gelmiştir. Yönetim açısından tartışmasız önemli bir konuma sahip olan belediyeler devlet idaresinde önemli görevler üstlenmektedir. Özellikle sosyal politika ile yerel nitelikli hizmetler konusunda kent ve kırsal alanlarda yerel halkın müşterek ihtiyaçlarını karşılanmasında hayati derecede önemli sorumlulukları bulunmaktadır (Kalaycı, 2020: 154).

Yerel yönetim türleri arasında olan sonuncu birim de köylerdir (Eryılmaz, 2017). Bu yönetim biçimi Cumhuriyet Dönemi’nde ilk kanuni düzenlemenin yapıldığı yerel yönetim birimidir. Bu bağlamda 18 Mart 1924 tarihinde çıkarılan 442 sayılı Köy Kanunu ile köyler kurulmuştur. Yasanın on ikinci maddesine göre “köydeki işler mecburi olan ve isteğe bağlı olan işler şeklinde iki ayrılmıştır. Böylece köy şeklindeki yerleşim yerlerinde belirli bir sosyal ve ekonomik yaşam biçiminin kazandırılıp korunması ve köy halkının da buna göre kendilerini hazırlayıp adapte olması amaçlanmıştır” (Kalaycı, 2020: 153). Ancak günümüzde bu tür yönetim birimleri daha çok belediyelere bağlı bir yerleşim merkezi haline getirilmesi eğilimi daha fazla görülürken sayıca da azaltılmaktadır.

3. Yöntem

Bu çalışmanın ortaya konulmasında nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Evsizlik ve evsiz kavramları yönünden Türkiye’deki çalışmalara yönelik yapılan literatür taramasıyla “yaşanan evsizlik sorununa karşı mücadelede Türkiye’de yerel yönetimlerin rolü neler olabilir?” sorusu

hazırlanmıştır. Hazırlanan bu araştırma sorusu kapsamında literatür taramasına devam edilerek evsizlere yönelik mücadelede “barınma”, “danışmanlık”, “konut”, “istihdam” ve “işbirliği” şeklinde beş tema etrafında politikaların toplandığı tespit edilmiştir. Daha sonra bu temalara göre, nitel veri toplama tekniklerinden olan doküman inceleme yöntemiyle yerel yönetimler üzerinden değerlendirmeler gerçekleştirilmiştir. Doküman incelemesi, araştırılan olgu ya da olgular hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel materyallerin analiz edilmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 217).

Değerlendirme sürecinde yerel yönetim birimlerinden olan büyükşehir belediyelerin mücadele kapasiteleri ile rollerine yönelik incelemeler gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda değerlendirilen belediyelerin seçiminde iki aşamalı bir yol izlenmiştir. İlk aşamada, evsizlikle ilgili literatür taramasında ortaya çıkan çalışmalarda büyükşehir belediyeleri sıralanmıştır. İkinci aşamada ise sıralanan büyükşehir belediyeleri arasından kuruluş sürecine göre tercihte bulunulmuştur. Tercih edilen belediyelerin seçimi ise olasılıklı olmayan örnekleme yöntemine göre yapılmıştır. Çünkü bu yöntem, geniş bir bilginin olduğu düşünülen durumlar hakkında çalışmaların daha kolay ve verimli yapılmasına imkân veren bir örnekleme türüdür. Nitekim olasılıklı olmayan örnekleme yöntemi birçok çalışmada çalışma konusuyla ilgili çeşitli şartlar hakkında derinlemesine yönelik bilgilerin elde edilmesi ve amaca yönelik olgu veya olayların keşfedilerek açıklanabilmesinde etkili olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: 135). Dolayısıyla tercih sürecinde, Türkiye’de büyükşehir belediye yönetim şeklinin ilk kez ortaya çıktığı 1984 yılından itibaren ilk beş yıl içerisinde kurulan İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa ve Kayseri belediyeleri seçilmiştir. Bu bağlamda büyükşehir belediyelerine ait internet sitelerine erişim yapılarak evsizlikle ilgili bilgi ve dokümanlara ulaşılmıştır. Böylelikle evsiz bireylere yönelik mücadelede yerel yönetimlerin geliştirebileceği politika ve stratejileri konusunda araştırmacılar ile karar vericilere bir fikir sunma amacına yönelik büyükşehir belediyelerinin hizmetleri üzerinden değerlendirmelerde bulunulmuştur.

4. Bulgular

Çalışmanın beş ana teması kapsamında evsizlik sorununa yönelik olarak hizmetler bakımından belediyelerin kapasiteleri ile potansiyellerinin bir değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.1. Barınma Hizmetleri

Yerel yönetimlerin evsizlikle mücadeledeki en birincil politikalarından başında barınma hizmetini sunmaktır. Ankara Büyükşehir Belediyesi barınma hizmetini “herhangi bir nedenle evden atılan, evini terk eden, sokakta yaşamak zorunda kalıp barınma imkânı olmayan ve herhangi bir kurum hizmetinden yararlanamayan, istismara açık sokakta yaşayan, evsiz, kimsesiz vatandaşların günlük olarak ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri merkez” şeklinde tanımlamıştır (Barınma Evi Hizmeti, 2024). Bu kapsamda belediye ile diğer yerel idare birimleri tarafından geçici konaklama merkezleri, sığınma evleri veya sosyal konut projeleri şeklinde barınma ve konaklama hizmetleri oluştura bilinmektedir (Limoncu ve Bayülgen, 2005: 22; Kartal, Kaya ve Yavuz, 2024: 561).

Barınma ihtiyacına dönük olarak 2009 yılında Ankara Büyükşehir Belediyesi evsiz bireylerin barınma sorununu gidermek için “Barınma Evi” açmıştır. 18 yaş ve üstü evi olmayan bireylerin faydalandığı bu hizmet aracılığıyla psikolojik, sosyal, bedensel ve zihinsel olarak sorunları olanlar barınma yanında beslenme, hijyen, giyinme vb. ihtiyaçlarını da karşılamıştır (Akyıldız, 2020: 128). Benzer şekilde İstanbul Büyükşehir Belediyesi bünyesindeki darülaceze kurumunda sokakta yaşayan evsizler ya da sokağa düşme riski olanlar ile gençler, yaşlılar, engelli bireyler gibi farklı yaş gruplarındaki kimsesi bulunmayan bakıma muhtaç gruplara yönelik barınma hizmetleri sunulmaktadır (Bekaroğlu Doğan, 2018: 131). Bu tür barınma hizmetleri, evsiz bireylerin hem sokakta kalmalarını önlenmek hem de güvenli ve sağlıklı bir ortamda yaşamalarını sağlamak için imkân vermektedir. Bunların yanı sıra bu tür hizmetlerden faydalananlara yönelik sosyal hizmetler ve danışmanlık hizmetlerini alabilme fırsatı doğmaktadır. Böylece evsiz bireylerin kalıcı şekilde barınma imkânına kavuşması konusunda destekleme, yönlendirme ve teşvik etme hizmetleri de yürütülmüştür.

Barınma hizmetleri kapsamında geçici barınma, uzun süreli barınma ve mobil barınma (Edar, 2024) şeklinde farklı amaç ve nedenlerden kaynaklı çeşitli hizmet türü yerel yönetimler tarafından ortaya konulmaktadır. Özellikle doğal afetler, salgın hastalıklar, savaşlar ve kış mevsimi gibi soğuk aylarda acil durumlar ile zorlu koşullarda barınma amaçlı hizmetler hem evsizlere hem de ihtiyaç sahibi bireylere verilmektedir. Bu yönüyle acil durumlarda kısa süreli geçici barınma hizmetleri öne çıkmaktadır (Özdemir, 2004: 239). Bu bağlamda İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından kış aylarına özel olarak geçici konaklama hizmeti sunulmaktadır. Geçici Erkek Konukevi hizmeti ile belediye sokakta yaşayan evsizlere kış aylarında barınma hizmeti sunmaktadır. Üç ay süreli, geçici ve sınırlı bir konaklama şekline sahip bu hizmetten 18 ile 60 yaş arasında olan, kendi işini yapabilen, sağlıklı, sürekli bakıma ihtiyaç duymayan bir hastalığı bulunmayan kimsesiz erkekler faydalanmaktadır (Geçici Erkek Konukevi, 2024).

Evsizler için temel insani hizmetlerden birisi olan barınma hizmeti hem kısa zamanda korunma ve barınma imkânı sunarken hem de beslenme, kişisel bakım, giyim gibi diğer temel ihtiyaçların karşılanmasına yardımcı olmaktadır. Belediye gibi yerel yönetimler barınma merkezlerinde sokakta yaşayan evsizlerin soğuk hava tehlikesinden kaçınma, salgın dönemlerinde korunma, banyo, duş, tıraş vb. öz bakım ve sağlık hizmetleri gibi birçok amaç için mobil barınma ve mobil hizmet araçları tahsis edebilmektedir (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 2024). Bu bağlamda Bursa Büyükşehir Belediyesi erkek bireylere yönelik konukevi hizmeti modelini geliştirerek “18-60 yaş aralığındaki kimsesiz, sokakta kalan, ihtiyaç sahibi, hayatını asgari şartlarda sürdürmekten aciz durumdaki erkek vatandaşların geçici bir süre barınma ve iâşelerini, psiko-sosyal ve fiziksel ihtiyaçlarını karşılama” amacını hedeflemiştir (Erkek Konukevi Hizmeti, 2024).

4.2. Danışmanlık ve Rehberlik Hizmetleri

Yerel Yönetimler evsiz birey ve gruplara yönelik danışmanlık ve rehberlik hizmeti vermektedir. Bu şekildeki sosyal hizmetin temel amaçlarından birisi evsizlerin tekrardan topluma geri kazandırılmasıdır. Bu tür bireylerin yeniden topluma kazandırılmasında etkili olan bu hizmetler yaşamsal tecrübe ve deneyimleri ile potansiyellerinin farkına varmasına yardımcı olmaktadır (Duyan, 2010: 21). Dolayısıyla psikolojik danışmanlık, rehberlik, yönlendirme, sosyal destek gibi hizmetler evsizlerin yaşadıkları sorunların üstesinden gelmelerine ve kendilerine yetecek şekilde yeniden kendi ayaklarının üzerinde durmalarına yardımcı olabilmektedir. Bu kapsamda evsizlere, kimsesi bulunmayanlara, kimlik kartı olmayanlara ya da farklı nitelikli refah hizmetlerine ihtiyaç duyan yaşlı, engelli vb. savunmasız gruplar için yönlendirme ve danışmanlık hizmeti İstanbul büyükşehir belediyesindeki sosyal hizmet sunan merkezlerde verilmektedir (Bekaroğlu Doğan, 2018: 132). Bu bakımdan yerel yönetimler sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog, antropolog gibi profesyonel meslek elemanlarını istihdam ederek ya da işbirliği yaparak evsiz bireylerin ihtiyaçlarına yönelik kapsamlı destek programları hedeflemektedir.

Danışmanlık hizmetleri evsiz bireylerin hem kendi kendilerini yeniden dinlemeleri hem de aile veya yakın çevreleri ile etkileşime girmeleri konusunda destek veren hizmetlerdir. Bu bağlamda bireysel ve aile danışmanlığı alanında sunulan destekler evsizlerin sosyal ve ekonomik hayata dönmesine teşvik ederken psikososyal ve ekonomik sorunların çözümüne de yardımcı olmaktadır. Kariyer planlaması hakkında danışmanlık hizmetlerinde ise evsiz bireylerin kendisi, çevresi, mesleği, eğitimi, iş seçenekleri ile fırsat ve imkânlar konusunda bilgilendirme, kariyer planlama, karar verme ve iş arama konularında yönlendirme ile iş arama yeteneği, iş ile yaşamsal gerekler arasında denge kurma gibi birçok konuda sunulan yardım hizmetlerdir (Dönmezogulları, 2023: 211). Bu bağlamda yerel yönetimlerin rehberlik ve danışmanlık hizmetleri evsizler için önceki normal yaşamına geri dönmesi ve geleceğini planlaması için önemli bir hizmet türü olmuştur. Nitekim İzmir Büyükşehir Belediyesi kış aylarında geçici erkek konukevinde barınan evsiz ve kimsesiz bireylerin kapasiteleri ile kişisel beceri ve gelişimlerine göre rehberlik etme, psikolojik danışmanlık hizmeti sunma, ihtiyaca göre kurum ve kuruluşlara yönlendirme, gereksinimleri için kamu veya gönüllü kuruluşlardan randevu alma ve görüştürme hizmetleri sunmaktadır (Geçici Erkek Konukevi, 2024).

4.3. İstihdam Olanakları

Yerel yönetimler istihdam konusunda mesleki eğitim programları, girişimciliği destekleme, yenilikçi teknolojik gelişmelerin teşviki gibi konularda çalışmaktadır. Dolayısıyla evsizliğin temelinde yatan işsizlik, yoksulluk gibi ekonomik nedenli sorunların sonlandırılması için eğitimler ve teşvikler yerel yönetimler tarafından da verilebilmelidir (Akyıldız, 2024: 1-30). Özellikle girişimciliğin ve teknolojik yeniliğin istihdamın gelişmesi için kullanılması konusunda destek vermek katma değeri yüksek üretimin hızlanmasına etki etmektedir. Bu kapsamda 6360 sayılı yasanın otuz beşinci maddesi ile yerel yönetimler birimlerinde yatırım izleme ve koordinasyon başkanlığı idareleri kurularak istihdama doğrudan katkı sunan yatırım işlerinin koordinasyonu ve izlenmesinden sorumlu olmuştur. Ayrıca mesleki eğitim kursları ile girişimcilik amaçlı projeler de yerel idarelerce yürütülmektedir. Nitekim Bursa Büyükşehir Belediyesi evsiz bireylerin ekonomik bağımsızlıkları için gelir ederek hayata tutunabilmesi için istihdam odaklı tarım ve hayvancılık alanında yatırım ve destek projeleri geliştirmiştir. Ayrıca evsizlerin topluma geri kazandırılması amacıyla ücretsiz sağlık hizmeti, iş imkânlarına yönlendirme hizmeti, aile danışmanlığı, madde ve alkol tedavisi için kurumlar arası işbirliğine girişme gibi farklı şekillerdeki ekonomik ve psikososyal destekleri Bursa Büyükşehir Belediyesi sağlamıştır (Gürel, 2023: 88).

Belediyeler istihdam olanaklarını geliştirici amacı taşıyan projeleri evsiz bireyler için geliştirme potansiyeline sahiptir. Nitekim 5216 sayılı yasa belediyelere mesleki eğitim ile beceri kazandırma kurslarını çeşitli gruplara yönelik verme zorunluluğu getirirken bu görevin yürütülmesinde de farklı alternatif hizmet yöntemlerine olanak tanımıştır (Eser, 2010: 63). Yasadan kaynaklı bu idarelere evsiz insanların meslek kazanması, beceri ve yeteneklerini geliştirme amaçlı eğitimler planlanması (Ankara Büyükşehir Belediyesi, 2024) ve istihdama yönelik girişimler için finansal kaynaklar yerel yönetimler tarafından verilebilmelidir. Bunların yanı sıra evsizlerin istihdama katmak için psikososyal desteklerin de uzman elemanlarca sunulması ruhsal ve psikolojik iyi oluşlarına doğrudan etki ederek çevresine karşı dışlanmış ve yalnızlık duygularının üstesinden gelmesine yardımcı olmaktadır. Dolayısıyla evsizler kendi kendilerine yetebilen, başkalarına muhtaç olmadan bağımsız şekilde ekonomik özgürlüğe erişmiş normal bir birey durumuna geri dönebilme imkânı yakalayabilmektedir.

Evsizlerin yeniden geri normal hayata kazandırılması sadece yerel yönetimler gibi kamu kurum ve kuruluşların sorumluluğunda değildir. Bu kurumlarla birlikte sivil toplum kuruluşları, gönüllüler gibi paydaşların yer aldığı kolektif bir sorumluluk alması evsizlikle mücadelenin daha yapıcı, etkili ve hızlı olmasını sağlamaktadır. Bu nedenle evsizlikle mücadele konusunda bireylerin bilgilendirici ve bilinçlendirici eğitici faaliyetler ile gönüllülük çalışmalarının yapılması toplumda farkındalığın artırılmasına katkı vermektedir. Böylece toplumda evsizlik sorununa karşı daha güçlü ve anlayışlı destekleyici yaklaşım ve tutumların grup ve bireylerde oluşmasına neden olmaktadır.

4.4. Sosyal Konut

Yerel yönetimler evsizlik sorununu kalıcı şekilde çözebilmek için ucuz ve uzun vadeli sosyal konutlar inşa edebilir. Çünkü yerel alandaki yönetim birimlerinin herhangi bir sorun ya da mesele konusunda katılım sağlaması yerel yönetimlerin süreçlere aktif katılımı ile bunların yönetmesi, alt yapının kurulması ile planlama ve kentsel altyapı sunumu gibi yetki ve sorumluluklar geçmişten itibaren var olan bir teknik çözüm stratejisidir (Erçetin, 2022: 1420). Dolayısıyla evsizlerin barınma sorununa karşı sosyal konut projesi yerel yönetimler tarafından sunulan en makul çözümlerden birisidir. Nitekim 1994 yılında ilk girişimi başlatan İstanbul Büyükşehir Belediyesi barınma amaçlı konut üretim hizmeti yapmaktadır (Bekaroğlu Doğan, 2018: 113). Bu tür barınma hizmetine benzer evsiz bireyler için de konut yapım hizmeti arayışı önem kazanmaktadır.

Sosyal adaletten uzak, dengesiz, adil olmayan eşitsiz konut politikalarının yer aldığı günümüzde toplumda geri kalmış evsizlerin temel insan haklarından olan uygun fiyatlı ve yaşanabilir bir ev elde etmesi (Erçetin, 2022: 1419). Evsizlik sorununun çözümü için en temel kuraldır. Bu bakımdan yerel yönetimler tarafından üretilen sosyal konut projeleri, uygun fiyatlı kiralık konutlar ve ev sahibi

olmayı teşvik eden programlar, evsiz bireylerin yaşadığı sorunun kalıcı çözümü olmaktadır. Bu tür sosyal destek amaçlı projelerin yapılması için yerel yönetimler merkezi yönetim ile uluslararası kurum ve kuruluşlardan finansal kaynakların alınması ve işbirliklerinin geliştirilerek beşeri sermayenin de harekete geçirilmesi önemli bir çözüm stratejisi olmaktadır.

4.5. İşbirliğini Arttırıcı Politikalar

Evsizlikle mücadele konusunda yerel yönetimlerin tek başına başarılı olması hem kaynak hem de zaman bakımından oldukça güçtür. Bu nedenle yerel yönetimler kamu kurumları, sivil toplum kuruluşları ve özel sektör ile işbirliği yaparak evsizler konusunda daha etkili, hızlı ve verimli çözümler geliştirebilir (Yaman ve Küçükşen, 2018: 250). Nitekim 1580 sayılı Belediye Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemlerde merkezi yönetim Ankara Belediyesi ile işbirliği geliştirerek barınma amaçlı konut projesini hayata geçirmek için ortaklık yaparak bir iştirak kurmuştur (Ayrancı, 2024: 75). Dolayısıyla merkezi idarenin ürettiği güçlü finans ve beşeri sermaye ile sosyal destekler başta olmak üzere özel sektör ve girişimlerinin yüklendiği görevler ile sivil toplum kuruluşlarının hızlı karar alma ve pratik çözüm geliştirme fırsatları yerel yönetimlerin evsizlikle mücadeledeki rolü ve gücünü daha fazla arttırmaktadır. Kayseri büyükşehir belediyesi ile Kayseri valiliği işbirliği başlatarak kış aylarında sokakta kalan veya yaşamak zorunda kalan ve kimsesi bulunmayan evsiz bireylere özel sektör bünyesindeki bir otelde konaklama ve öz bakım hizmetleri sunmuştur. Evsiz bireylerin konaklama ile öz bakım ihtiyaçlarını merkezi idarece karşılanırken beslenme ihtiyacı ile ulaşım hizmeti Kayseri büyükşehir belediyesi tarafından karşılanmıştır (Valilik ve Büyükşehir İşbirliği, 2024).

Sivil toplum ile özel sektör kuruluşlarının kamu kurumları ile giriştiği iş birliklere bağlı, evsiz bireylerin koruyucu ve önleyici hizmetler ile sosyal haklardan ve yardımlardan daha etkin bir şekilde yararlanması sağlayabilmektedir. Bu bağlamda Bursa büyükşehir belediyesi madde ve alkol tedavisi için gençlik ve aile sağlığı merkezi gibi kurumlarla işbirliği yapılarak evsizler ile diğer riskli gruplar için sağlık ve psikolojik destek sağlamaktadır. Böylece evsiz bireylerin hayata geri kazanımları için ihtiyaç duyduğu ruhsal, bedensel ve sosyal olarak iyi oluş süreçlerine katkı sunabilmektedir (Gürel, 2023: 88-89).

5. Sonuç

Evsizlik, toplumların yaşadığı ancak görülmesi çok yaygın olmayan temel toplumsal sorunlardan biridir. Günümüzde ekonomik zorluklar, parçalanmış aileler, işsizlik, yoksunluk, afetler, savaşlar, salgınlar, sağlık sorunları gibi çeşitli nedenlerle evsiz kalan bireylerin sayıca artmasına bağlı olarak ülkelerin hem merkezi hem de yerel yönetimleri bu sorunla ilgili mücadele politikaları geliştirme arayışı içindedirler. Bu bağlamda Akyıldız (2020: 127)'a göre evsiz bireyler için yürütülen çalışma ve uygulamalar sosyal yardım alanı ile sınırlı kalarak sosyal hizmet alanına geçemediği, sürdürülebilir çalışmalardan ziyade genel bir düzeyi aşamayan geçici politikaların öne çıktığı ve karşılaşılan evsizlik sorunu öncesinde güçlü, nitelikli, koruyucu ve önleyici hizmetler bulunmamaktadır. Dolayısıyla evsizlik sorununa yönelik merkezi yönetim yanında yerel yönetimlerin de fırsatları ile destek ve imkânlarının genişletildiği ölçüde hizmet sunma potansiyelleri güçlü görünmektedir.

Sosyal ve ekonomik kaynaklar ile görünürlüğünün sınırlı kaldığı günümüzde bu soruna karşı çözümün maliyetli, uzun süreli ve karmaşık oluşu belirlenen stratejilerinin de daha nitelikli ve güçlü olmasını zorunlu kılmaktadır. Bu bakımdan "yerel halka en yakın yönetim birimi" (Eryılmaz, 2017) olan yerel yönetimlerin geliştirebildiği hizmetler evsizlik sorunun artış hızını yavaşlatıcı etkileri olabilmektedir. Bu bağlamda belediyeler evsizlikle mücadelede belirli alanlara yönelik çok yönlü politika ve stratejilerini belirleyebilmelidir.

Deneyim ve tecrübeleri ile politika üretme potansiyeline sahip olan yerel yönetimler yerel alanda sundukları geçici barınma merkezleri, sığınma evleri gibi evsiz bireylere yönelik hizmetler verebilmektedirler. Nitekim günümüzde birçok ülke kendi deneyim ve olanakları kapsamında evsizlikle mücadele sürecini hızla geliştirme arayışında olmuştur. Bu arayış içerisinde kurumsal iş birliklerden yerel alandaki evsizlik soruna yönelik stratejiler üretmeye kadar gereksinimlerin tespit

edilerek eylem planlarının uygulanması hedeflenmiştir. Kaynakların sınırlılığı imkân ve fırsat eşitsizlikleri ile müşterek bir uygulamanın zorlukları fazla olsa da yerel alanda evsiz bireylerin sorunlarına yönelik müdahalede yerel yönetimlerin aktif olduğu çalışma yöntemi öne çıkarılmıştır (Fitzpatrick, Kemp and Kinker, 2000: 43-44).

Evsiz bireylere yönelik hizmetler konusunda aktif olmasının dünya genelinde kabul gördüğü yerel yönetimler hem kapasiteleri hem imkân ve kaynakları hem de üretilen hizmetlerin niteliği açısından Türkiye’de gelişme evresindedir. Nitekim evsiz bireyler ve yaşadıkları sorunlar konusunda sınırlı sayıda belediyeler günümüzde öne çıkmaktadır. Öyle ki evsizlik sorununa yönelik hizmetlerin varlığı kesin ve kalıcı çözüm olmaktan çok daha öte sınırlı ve geçici olup evsiz bireylerin acil durumları ile kriz dönemlerinin daha az kayıplarla atlatabilmesinin bir çözümü olmaktadır. Çünkü geçici barınmada özel yaşam alanlarındaki mahremiyet gizliliğinin geri planda kalması, kişiler arasında iletişim ve benlik duygusunun ihmal edilmesi (Feldman, 2002: 422-423), istikrarsız ve belirsizlik durumları ile kalabalık ortamların oluşması, korunma, beslenme, güvenlik gibi konularda sınırlılıkların olması (National Claims, 2023) gibi olumsuzluklar evsizler için günlük yaşamları zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla geçici barınma, sığınma ve konaklama merkezleri beklenmedik acil durumlara müdahale ile olağanüstü krizlerin atlatılması dışında kalıcı, verimli, sürekli ve nitelikli çözümler sunamamaktadır (Akyıldız, 2020; Akyıldız, 2022: 1502-1518).

Evsiz bireyler için farklı ülkelerdeki uygulamalarla barınma sorununa karşı mücadele yöntemleri geliştirilmiştir. Dolayısıyla bu tür uygulamaların yürütüldüğü ülkelerden birisi Amerika Birleşik Devletleri’dir. Amerika’nın New York Şehrinde başlatılan “Sokaktan Eve” adlı projesi ile barınma amaçlı evsiz bireyler kalıcı konutlara yerleştirilmiştir. Bu proje, en uzun süre dışarıda kalıp sokakta yaşayan ve ölüm gibi yüksek riski olan kişiler belirlenerek kalıcı barınma hizmeti sunmuştur. Bu hizmet stratejiyle hızlı bir şekilde evsiz bireylerin barınma sorunlarına sistematik olarak çözüm üretilirken diğer yandan tıbbi ve ruh sağlığı hizmetleri ile bağımlılıkla mücadele için destek ve danışmanlık hizmetleri evsiz kişilere sunulmuştur. Dolayısıyla New York Şehir Belediyesi bünyesindeki Evsiz Hizmetleri Biriminin yürüttüğü bu projeye evsiz bireylerin barınma sorunları kalıcı şekilde çözülmüştür (Street to Home, 2025). Türkiye’de de benzer türde geliştirilen projeye evsiz bireylere yönelik kalıcı konut imkânı sunulabilir.

İngiltere evsizlikle mücadelede kendi stratejisini oluşturmuş bir diğer ülkedir. Yerel yönetimler bu soruna karşı merkezi yönetimle işbirliği kapsamında çalışmalar yapmaktadır. Bu bağlamda evsiz kalan ve acil konut ihtiyacı olan bireylere barınma hizmetini belediyeler sunarken kalıcı barınma için de konut satın alma yardım desteğini sunmaktadır (Shelter, 2025). Nitekim İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda gibi bölgelerde yasal olarak evsizlik sorunu yaşayan veya gelecekte belir bir süre içerisinde evsiz kalma riski taşıyan bireylere belediyeler konut edinme yardımı ya da konut bulma desteği vermektedir. Bu tür riskli durumlarda bireyin mali destek, kira desteği ya da belediyeye ait konutlarda kalma gibi farklı şekillerde aynı ve nakdi nitelikli destek hizmetleri evsiz bireylere sunulmaktadır (gov.uk, 2025). Bu bağlamda Türkiye’de belediyelerin evsiz bireylere yönelik kalıcı konutların sunulması, kira desteği, eğitim, sağlık, bakım vb. hizmetlerin verilmesi için merkezi yönetim bütçesinden özel bir mali kaynak oluşturulabilir.

Evsizlere yönelik belediyelerce sunulan danışmanlık ve rehberlik hizmetleri (Bekaroğlu Doğan, 2018: 132) evsiz bireylerin sorunlarının çözümüne destek olabilmektedir. Ancak yerel yönetim birimleri kendi bünyelerinde bu tür hizmetleri sunabilen nitelikli personel istihdamında sorunlar yaşamaktadır. Nitekim Kalaycı (2020: 292)’a göre bu tür hizmetlerden sorumlu uzman meslek elemanları yeterli sayıda yerel yönetimlerde bulunmamaktadır. Dolayısıyla evsizlere yönelik danışmanlık ve rehberlik hizmetleri konularında sosyal hizmet uzmanı, psikolog, sosyolog gibi profesyonel meslek elemanlarının istihdam sorununun devam etmesi bu hizmetlerin nitelik ve verimliliğini doğrudan düşürmektedir.

Ruh sağlığı bozukları, madde bağımlılığı vb. sağlık sorunları yaşayan evsizler çaresizlik ve yetersizlik duygularını da derinden hissettikleri için toplumdan tamamen soyutlanmaktadır (Dikeç ve Kutlu, 2020). Ayrıca öz benlikleri ile güven duyguları örselenmiş olan bu bireyler sosyal

dışlanmaya da maruz kalınca ortak ve birlikte hareket etme istek ve becerileri de kaybolmaktadır. Bu bakımdan evsizlerin yerel yönetimlerin sunduğu rehberlik, danışmanlık, yönlendirme gibi hizmetler konusunda işbirliğine açık, güçlü bir etkileşime hazır psikolojik durumları bulunmamaktadır. Dolayısıyla rehberlik, danışmanlık gibi psikososyal destek hizmetlerinde kendilerini geliştiren çalışmalar konusunda yerel yönetimler geri planda kalmıştır.

Evsiz bireylerin istihdama katılımında meslek edindirme ve beceriler kazandırma kursları sunabilen belediyeler (Gürel, 2023) olmasına karşın piyasa şartlarına bağlı olarak bu alanda istenilen hedeflere erişme gücüyle yaşanmaktadır. Nitekim Bektaş (2014: 90)'a göre istihdam ve işsizliğin günümüzün en temel problemi olup eğitilmiş normal kişilerin bile zor istihdam edildiği şartlarda evsizlerin kolay bir şekilde iş bulması olası görünmemektedir. Dolayısıyla istihdam olanaklarının oluşturulmasında yerel yönetimler evsiz bireylerin özel durumları, nitelikleri ile iş gücü piyasası şartlarını göz önüne alan öngörülü, tutarlı bir analiz gücü ve hâkimiyetine sahip olmalıdır. Ayrıca Bektaş (2014)'a göre ruhsal bozukluk, madde bağımlılığı, sosyal dışlanma, damgalanma, olumsuz sicil, ruhsal ve fiziksel yetersizlikler gibi olumsuz durumlar ile kısıtlılığa sahip evsizlerin istihdam olanaklarından faydalanması daha da zordur.

Yerel yönetimlerin evsizlerin barınma sorununa karşı sunabildiği sosyal konut projesi kalıcı ve nitelikli bir hizmet şeklidir. Ancak evsiz bireylerin bu tür hizmetten faydalanabilmesi için projenin hem uzun vadeli hem de ucuz ve kaliteli olması gereklidir. Bu şekil niteliğe sahip projeler için de güçlü bir finansal kaynağa ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak Alkan ve Uğurlar (2015: 39)'a göre finansal kaynaklardaki daralmalar, yüksek maliyetler, enflasyon, yüksek faiz gibi olumsuz piyasa koşulları ile yerel yönetimlerin kısıtlı bütçeleri (Kalaycı, 2020: 304-305) ve gelirler yönünden merkezi yönetime bağlı kalınması (Nacar Karabacak, 2013: 133) nedeniyle evsizlere yönelik sosyal konut projesinin hayata geçirilmesi güçleşmektedir. Ayrıca bu tür projelerden yararlananların maddi durumlarının olmaması ya da dar gelirli olmaları göz önüne alındığında yerel yönetimlerin sosyal konut projesi imkânsızlaşmaktadır.

Gürel (2023) ve Ayrancı (2024)'ya göre işbirliği ve ortak proje geliştirme konusu evsizlikle mücadelede etkili bir yöntemdir. Ancak koordinasyonun sağlanması konusunda dinamik ve güçlü örgütlenme sorunu yaşayan yerel yönetimler bu tür mücadele yöntemi konusunda etkili tam kapasite sınırlarına henüz varamamıştır. Nitekim Kalaycı (2020: 302)'a göre günümüzde kurumlar arasındaki işbirliği hem belirli bir düzeyde sınırlı kalmakta hem de buna bağlı hizmet ve görev paylaşımı konusunda koordinasyon eksikliği bulunmaktadır. Bu nedenle yerel yönetim birimlerinin hem kendi aralarında hem de diğer kurum ve kuruluşlar arasında güçlü bir iletişim bağı kuramadığı sürece işbirliğine dayalı evsizlere yönelik etkili ortak politikaların üretimi yapılamamaktadır.

Evsizlikle mücadele çok yönlü bir yaklaşım gerektiren karmaşık ve kapsamlı bir süreçtir. Bu bakımdan evsiz bireylere ilk müdahaleyi gerçekleştiren aktörler arasında yerel yönetimler de bulunmaktadır. Nitekim bu yönetim birimleri kuruluşları itibarıyla ortak ihtiyaçların karşılanması amacıyla çalışmaktadırlar. Bu kapsamda evsizlere yönelik barınma hizmetlerini sunma, istihdam olanakları artırma, kalıcı sosyal konutlar yapma, toplum farkındalığını artırma ve diğer aktörlerle işbirlikleri geliştirme yönünde çeşitli stratejileri üretme potansiyeline sahip önemli yerel bir aktördür. Bu nedenle yerel yönetimlerin evsizlikle mücadelede etkili bir rol alabilmesi, sınırları belirlenmiş temel görevleri üstlenebilmesi ve aldığı sorumlulukları yerine getirebilmesi konularında bazı öneriler aşağıda sıralanmıştır:

- Yerel yönetimlerin mali imkân ve kaynakları bütçelerini arttırıcı nitelikte olabilmelidir. Sınırlı ve kısıtlı bütçe yerine daha özerk ve büyük bütçeli, merkezi idareye bağımlılığı daha az olan ancak denetlenen bir finansal kaynak sağlanabilir. Nitekim evsiz bireylerin barınma ihtiyacını gidermesi, bakım, eğitim, sağlık, güvenlik vb. temel hizmetlerden yararlanması için özel bir mali destek belediye bütçesine eklenebilir.
- Evsizlik mücadelede temel bir faktör olan insan kaynağı güçlendirilmelidir. Özellikle koruyucu ve önleyici nitelikli sosyal hizmet uygulamaları ile rehberlik ve danışmanlık gibi rehabilite edici hizmetler konusunda sosyal hizmet uzmanı, psikolog, çocuk gelişim uzmanı,

pedagog gibi farklı meslek grubuna ait profesyonel meslek elemanları yerel yönetimlerin örgütlenme yapısına dahil edilebilmelidir. Böylece farklı uzmanlıkları olan çeşitli profesyonellerin yer aldığı bir insan kaynağına sahip olan belediyeler çeşitlenen ve ihtiyaç duyulan hizmetlerin niteliğinin güçlenmesinde her zaman daha aktif ve önde olabilmektedir.

- Yerel yönetim birimlerinde yenilikçi politikaların geliştirilmesi amaçlı proje tabanlı araştırma birimleri kurulabilmelidir. Özellikle psikososyal yönü güçlü, katma değeri yüksek hizmetlerin üretilmesi için ar-ge çalışma grupları oluşturulabilir. Öyle ki olağanüstü acil durumlar ile öngörülemeyen kriz durumlarında oluşacak özel evsizlik sorununa yönelik bu tür çalışma grupları risk yönetimi için hazır bir müdahale stratejisi geliştirebilir.
- Kardeş şehir uygulamaları, yerel yönetimlerin karşılıklı deneyim paylaşımına dayalı olarak kurumsal kapasiteyi artırmalarına, yenilikçi hizmet modellerini tanımlarına ve uygulamalarına olanak tanıyan önemli bir iş birliği mekanizmasıdır (Gezici ve Kocaoğlu, 2018). Bu bağlamda, özellikle evsizlikle mücadele gibi sosyal politika alanlarında iyi uygulama örneklerinin benimsenmesi ve yerelleştirilmesi açısından kardeş şehir ilişkileri dikkate değer fırsatlar sunmaktadır. Bu uygulamalar, yerel yönetimlerin sosyal sorunlara daha kapsayıcı ve etkili çözümler geliştirmesine katkı sağlayabilecek potansiyele sahiptir.
- Evsizlikle mücadele konusunda yerel yönetimlerin görev ve sorumluluklarının belli olduğu, yürütülecek hizmetler ile faaliyet alanlarının daha belirgin şekilde ortaya koyan günün ihtiyaçlarına uygun güncel yasal bir düzenleme çalışması da başlatılabilir. Özellikle 5216 ve 5393 sayılı yasalarda evsiz bireylere yönelik hizmet ve uygulamalarını öngören kanuni düzenlemeler getirebilir.
- Evsizlikle mücadelenin daha hızlı, sağlıklı, etkili ve verimli bir şekilde uygulanabilmesi için yerel ilgili tüm paydaşların aktif olarak yer aldığı hem eylem planları hazırlanmalı hem de ortak projelerin geliştirilmesi için güçlü bir iletişim ve işbirliği ağı kurulabilmelidir. Yereldeki sivil toplum örgütleri, gönüllüler, özel sektörler, ulusal kurumlar ya da uluslararası kuruluşlarla birlikte müdahale planları hazırlanabilir. Nitekim bu alana özgü Avusturalya'da evsizler için barınma, güvenlik, istihdam, eğitim, sağlık, bakım gibi özel hizmetler sunulurken evsizlik riski taşıyanlar için de destekleyici erken müdahale programları hazırlanmıştır (Chamberlain ve Johnson, 2001).

Kaynakça

- Akyıldız, Y. (2017). Dünyada ve Türkiye’de Evsizlik Sorunu ve Çeşitli Uygulamalar. *LAÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, (VIII-I), 67-91.
- Akyıldız, Y. (2020). Evsizlere Yönelik Sosyal Hizmet İhtiyacının Ekosistem Yaklaşımı Bağlamında İncelenmesi: İstanbul Örneği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akyıldız, Y. (2022). Evsiz Bireylerin Sosyal Hayatı Üzerine Nitel Bir Araştırma: “Türkiye Örneği”. *Kent Akademisi*, 15(4), 1502-1521. <https://doi.org/10.35674/kent.1049630>
- Akyıldız, Y. ve Güngör, F. (2021). The Role of Homeless Shelters in Homeless Individuals’ Social Life: İstanbul Sample. In İ. Ertekin, O. Diker, & E. Ural (Ed.), *Research and Reviews in Social, Human and Administrative Sciences* (pp. 471-492). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Akyıldız, Y. (2024). Evsizliği Sonlandırmak: Dünyada ve Türkiye’deki Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Uygulamalarının Karşılaştırılması. Akyıldız, Y. (Ed.). *Sosyal Sorunlarla Mücadele ve Sosyal Hizmet*. Serüven Yayınları.
- Alkan, L. ve Uğurlar, A. (2015). Türkiye’de kurulat Sorunu ve Konut Politikaları, Ankara: Kent Araştırmaları Enstitüsü Yayınları, 72 Tasarım Dijital Basımevi.
- Ankara Büyükşehir Belediyesi. (2024). Uluslararası Mesleki Eğitim Merkezi. Erişim Adresi <https://www.ankara.bel.tr/projeler/detay/uluslararasi-mesleki-egitim-merkezi-12>

- Aynacı, C. (2024). Hak Temelli Sosyal Hizmet Ekseninde Evsizlerin Psiko-Sosyal Problemleri ve Çözüm Stratejileri, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bakım, S. S. ve Piyal, B. (2023). Bir Halk Sağlığı Sorunu Olarak Evsizlik. ERÜ Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi, 10(2), 45-53.
- Barınma Evi Hizmeti. (2024). Barınma Evi. Erişim Adresi <https://www.ankara.bel.tr/sosyal-hizmetler/yasli-hizmetleri/barinma-evi>
- Bekaroğlu Doğan, Y. (2018). Küreselleşen İstanbul'da Evsizliğin Sosyal Hizmet Perspektifinden Analizi (Beyoğlu Örneği), (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bektaş, A. (2014). Evsizlik Olgusu ve Evsizlere Yönelik Sosyal Politikalar: Hükümlü Evsizlere İlişkin Bir Araştırma, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BM Avrupa Ekonomik Komisyonu. (2009). Enumeration Of Homeless People. Erişim Adresi <https://unece.org/fileadmin/DAM/stats/documents/ece/ces/ge.41/2009/7.e.pdf>
- Chamberlain, C. ve Johnson, G. (2001). The Debate about Homelessness. Australian Journal of Social Issues, 36 (1), 35–50.
- Dikeç, G. ve Kutlu, F. Y. (2020). Dezavantajlı Gruplar Olarak Bağımlıların Psikososyal Sorunları, M. Yılmaz (Ed.), Dezavantajlı Gruplar ve Ruh Sağlığı içinde (50-55), Ankara: Türkiye Klinikleri, 1. Baskı.
- Dönmezoğulları, C. (2023). Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı Müdahalelerine İlişkin Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. Muş Alparslan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 210-234.
- Duyan, V. (2010). Sosyal Hizmet Temelleri Yaklaşımları Müdahale Yöntemleri. Ankara: Sosyal Hizmet Uzmanları Derneği Genel Merkezi Yayını, Yayın No:16.
- Edar. (2024). About Our Mobile Shelters. Erişim Adresi <https://www.edar.org/about>
- Elkins, M., Farrell, L., and Fry, J. M. (2023). Homelessness and Housing Insecurity Among Youth in Australia: Sequence Analysis of Housing Careers. Housing Studies, 1-26.
- Erçetin, C. (2022). Konut Sorununa Geçmişten Bir Bakış: Yerel Yönetimler ve Konut Sunumu. Kent Araştırmaları Dergisi, 37(13), 1410-1429.
- Erkek Konukevi Hizmeti. (2024). Bursa Büyükşehir Belediyesi Erkek Konukevi Hizmeti. Erişim Adresi <https://www.bursa.bel.tr/hizmetler/erkek-konukevi-hizmeti-103>
- Ertaş, H. (2016). Türkiye’de Yerel Yönetim Birimlerinin Görev ve Sorumlulukları ile İlgili Mevzuat ve Karşılaştırmalı Analiz. Selçuk Üniversitesi Sosyal ve Teknik Araştırmalar Dergisi, 11, 87-113.
- Eryılmaz, B. (2017). Kamu Yönetimi Düşünceler, Yapılar, Fonksiyonlar, Politikalar, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 10. Baskı, Ağustos.
- Eser, A. (2010). Belediyelerin Mesleki Yaygın Eğitimdeki Rolü: İsmek Örneği. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Feldman, L. C. (2002). Redistribution, Recognition, and The State: The Irreducibly Political Dimension of Injustice. Political Theory, 30(3), 410–440.
- Fitzpatrick, S., Kemp, P. and Kinker, S. (2000). Single Homelessness: An Overview of Research in Britain, UK: The Policy Press.

- Geçici Erkek Konukevi. (2024). Sokakta Yaşam Mücadelesi Veren İhtiyaç Sahiplerine Destek Erişim Adresi <https://www.izmir.bel.tr/tr/sokakta-yasam-mucadalesi-veren-ihhtiyac-sahiplerine-destek/921/4131>
- Gezici, H. S., Kocaoğlu, M. (2018). Dünya’da ve Türkiye’de Kardeş Şehir Uygulamaları. Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi, Cilt 27, Sayı 2, 113-139.
- Gürel, M. (2023). Evsizlik Olgusu ve Evsizlere Yönelik Sosyal Hizmet Çalışmaları: Bursa Örneği, (Yayımlanmamış Doktora Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Gov.uk. (2025). Help From Your Council If You’re Homeless or at Risk Of Homelessness. Erişim Adresi <https://www.gov.uk/homelessness-help-from-council>
- İstanbul Büyükşehir Belediyesi. (2024). İBB Gönülleri Isıtmaya Devam Ediyor. Erişim Adresi <https://saglik.ibb.istanbul/ibb-gonulleri-ismaya-devam-ediyor/>
- Kalaycı, S. (2020). Yerel Yönetimler ve Sosyal Hizmetler, Konya: Çizgi Kitabevi.
- Kartal, M. E., Kaya, Ç. M. ve Yavuz, F. (2024). Ege Denizi Depremi Sonrası Barınma Çözümleri: Acil, Geçici ve Kalıcı Barınma Yaklaşımları. Afet ve Risk Dergisi, 7(2), 560-571.
- Keleş, R. (2006). Yerinden Yönetim ve Siyaset, İstanbul: Cem Yayınları, 5. Basım.
- Kocaoğlu, M., Gezici, H., S. (2019). Reform Transfer in Local Governments within the Context of Central Government – Local Government Relationships. Eren, A., A., Köktaş, A., M. (Ed.). Dynamics of Globalization at the Crossroads of Economics. Peter Lang GmbH .
- Lee, B. A., Tyler, K. A. and Wright, J. D. (2010). The New Homelessness Revisited. Annual Review of Sociology, 1(36), 501-521.
- Levinson, D. and Ross, M. (2007). Homelessness Handbook. Great Barrington Mass., Berkshire Publishing Group, 1st ed.
- Limoncu, S. ve Bayülgen, C. (2005). Türkiye’de Afet Sonrası Yaşanan Barınma Sorunları. Megaron Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi, 1(1), 18-27.
- Morris, D. and Gordon, J. (2006). The Role of The Emergency Department in The Care of Homeless and Disadvantaged Populations. Emergency Medicine Clinics of Nort America, 24, 839–848.
- Nacar Karabacak, B. (2013). Yerel Yönetimlerde Esnek Bütçe Kısıtı: Kavram, Ülke Deneyimleri ve Türkiye. Sayıştay Dergisi, 90 (Temmuz-Eylül), 119-141.
- Nadaroğlu, H. (2001). Mahalli İdareler: Teorisi, Ekonomisi, Uygulaması, İstanbul: Beta Yayıncılık, Yenilenmiş 7. Baskı.
- National Claims. (2023). The Negative Impact of Temporary Accommodation. Erişim Adresi <https://national-claims.co.uk/the-negative-impact-of-temporary-accommodation/#:~:text=Living%20in%20a%20state%20of,conditions%20can%20exacerbate%20these%20challenges>
- Özdemir, H. (2004). Afetlere Hazırlık Çalışmalarında Geçici İskân Alanlarının Belirlenmesi. Doğu Coğrafya Dergisi, 9(12), 237-256.
- Ravenhill, M. (2008). The Culture of Homelessness, Aldershot, Ashgate.
- Scholes, G. (2020). Problematic Alcohol Consumption in Homeless Australians: A Narrative Review of The Causes, Barriers to Receiving Help and Possible Solutions. Health Promotion Journal of Australia, 31(2), 279-286.

- Street to Home. (2025). Street to Home. Erişim Adresi <https://www.breakingground.org/what-we-do/street-to-home>
- Sipahi, E. ve Arslan, T. (2021). Evsizlik Sorununun Pandemi ile İlişkisi ve Türkiye’deki İzdüşümü. Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi, 12(31) 972-987.
- Shelter. (2025). Homeless help from the council https://england.shelter.org.uk/housing_advice/homelessness/get_help_from_the_council/who_qualifies_for_housing
- Şengöz, M. (2022). Maslow’un İhtiyaçlar Hiyerarşisi Modeli’nin Bütünleşik Bir Süreç Olarak Yeniden Yorumlanması. JRES, 9(1), 164-173.
- United Nations. (2024). Homelessness and Human Rights. Erişim Adresi <https://www.ohchr.org/EN/Issues/Housing/Pages/Homelessnessandhumanrights.aspx#hom%20elessness>
- Valilik ve Büyükşehir İşbirliği. (2024). Valilik ve Büyükşehir İşbirliğiyle Evsizlere Sıcak Oda ve Yemek. Erişim Adresi <https://www.kayseri.bel.tr/haberler/valilik-ve-buyuksehir-isbirligiyle-evsizlere-sicak-oda-ve-yemek>
- Yaman, M. ve Küçükşen, M. (2018). Yerel Yönetimlerin Demokratikleşmesi Açısından Yerel Katılımın İncelenmesi. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 55, 247-259.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 9. Genişletilmiş Baskı, Ekim.
- Ziefert, M. and Brown, K. S. (1991). Skill Building for Effective Intervention with Homeless Families. Families in Society, 72(4), 212-219.
- Türk Dil Kurumu. (2024). Türk Dil Kurumu Sözlüğü. Erişim Adresi <https://sozluk.gov.tr/>
- Mevzuat Bilgi Sistemi. (2025). Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/>
- 1982 Anayasası. (1982). Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5393 Sayılı Belediye Kanunu. (2005). Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5393&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5302 Sayılı İl Özel İdaresi Kanunu. (2005). Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5302&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 5216 Sayılı Büyükşehir Belediye Kanunu. (2004). Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=5216&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5>
- 1580 Sayılı Belediye Kanunu. (1930). Erişim Adresi <https://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/1471.pdf>
- 442 Sayılı Köy Kanunu. (1924). Erişim Adresi <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=442&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=3>

LOCAL GOVERNMENTS IN THE FIGHT AGAINST HOMELESSNESS

Extended Abstract

Aim: The aim of this study is to evaluate the role of local governments towards homeless individuals who are among disadvantaged groups. In this context, the duties and roles undertaken by local governments in the fight against homelessness and the struggle policies and strategies developed by local governments are examined. In this context, evaluations have been made about the policies made by local governments in order for homeless individuals to get rid of the negative situation they are in permanently and the quality and functions of these policies.

Methods: Qualitative research method was used in this study. The question “What can be the role of local governments in Turkey in the fight against the problem of homelessness?” was prepared through a literature review of studies in Turkey in terms of homelessness and homeless concepts. Within the scope of this research question, the literature review was conducted again and it was determined that policies were gathered around five themes: shelter, counseling, housing, employment and cooperation in the fight against homelessness. Then, according to these themes, evaluations were made on local governments by document analysis method, which is one of the qualitative data collection techniques. In the evaluation process, metropolitan municipalities, which are one of the local government units, were examined for their combat capacities and roles. As a matter of fact, a two-stage method was followed in the selection of the municipalities evaluated. In the first stage, the metropolitan municipalities in the studies that emerged in the literature review on homelessness were listed. In the second stage, preference was made among the listed metropolitan municipalities according to the establishment process. As a criterion for preference, municipalities that were established within the first five years since 1984, when the metropolitan municipality form of government first emerged in Turkey, that have been in service for more than a quarter of a century, and that have stood out with their experience and expertise were selected.

Findings: One of the primary policies of local governments in the fight against homelessness is shelter services. Within the scope of shelter services, temporary shelter, long-term shelter and mobile shelter are offered by local governments in various types for different purposes and reasons. Apart from shelter services, local governments can also provide counseling and guidance services for homeless individuals. In addition to such services, even if the idea of producing social housing for the homeless is a form of service, municipalities do not have sufficient capacity in terms of both financial resources and purpose. Similar to these services, although the services of revealing employment opportunities and developing cooperation are very important in terms of economic freedom for homeless individuals, local governments have to re-prepare their strategic planning for these services and expand their resources.

Conclusion: Local governments, which have the potential to produce policies with their experience and experience, can provide services for homeless individuals such as temporary accommodation centers and shelters. However, far from being a definite and permanent solution, such services are limited and temporary and are a solution for homeless individuals to overcome emergencies and crisis periods with less losses.

Counseling and guidance services for the homeless are intended to support these individuals in solving their problems. However, local government units have problems in employing qualified personnel who can provide such services. Therefore, the ongoing problem of employment of professional staff such as social workers, psychologists and sociologists in counseling and guidance services for the homeless directly reduces the quality and efficiency of these services.

Homeless people with health problems such as mental health disorders, substance addiction, etc. are completely isolated from the society due to their deep feelings of helplessness and inadequacy. In addition, when these individuals, whose sense of self and confidence are damaged, are also

exposed to social exclusion, their desire and ability to act jointly and together are also lost. In this respect, homeless people do not have a psychological state and situation ready for a strong interaction open to cooperation in services such as guidance, counseling and direction offered by local governments.

Homelessness can be effectively addressed through collaboration and collaborative project development. Local governments, however, have not yet realized their full potential in this area. They must take a few actions to improve their role. Larger, more independent budgets with less reliance on the central government should be given to local governments. More professional employees, such as social workers, psychologists, and child development specialists, are needed to bolster human resources, especially in the areas of preventive and rehabilitative services. The establishment of project-based research units is necessary to create cutting-edge, psychosocially focused services. Furthermore, it's crucial to have updated legal regulations that outline the duties of local governments in this area. Lastly, for collaborative projects, action plans and extensive networks of cooperation among local stakeholders should be established.
